

ความเป็นมาของปัญหา

นักภาษาศาสตร์ได้จัดจำแนกภาษาไทยอยู่ในตระกูลคำโดด ภาษาคำโดดมักจะไม่ประกอบตัวการลงคำเติม¹ แต่มักจะเอาคำธรรมดาที่ใช้อยู่ปกติประกอบเติมลงไป² วิธีการสร้างคำขึ้นใช้ในภาษาไทยมีหลายวิธีด้วยกัน เช่น การนำคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประสมกัน เช่น ลูกน้ำ หางเสือ เรียกว่าคำประสม การนำคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาเรียงซ้อนกัน เช่น ใหญ่โต บานเรือน เรียกว่า คำซ้อน ในตำราไวยากรณ์แต่เดิมนั้นยังไม่มีการกล่าวถึงเรื่องคำซ้อน นอกจากกล่าวรวมไว้ในเรื่องคำประสมเท่านั้น³ ต่อมานักภาษาศาสตร์ท่านหนึ่งได้จัดแบ่งแยกคำซ้อนออกเป็นคำชนิดหนึ่งและได้ให้คำนิยามของคำซ้อนไว้ว่า "นำคำเติมสองคำซึ่งต่างเสียง แต่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันมาซ้อนกัน คำซ้อนที่เป็น 2 คู่ก็มี"⁴ ต่อจากนั้นก็ได้นักภาษาศาสตร์ท่านด้วยกันได้เริ่มสนใจและเขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้

จากการศึกษาภาษาโบราณและภาษาถิ่น นักภาษาได้พบว่าคำบางคำซึ่งแต่เดิมเข้าใจกันว่าเป็นคำอุทานเสริมบท เช่น ไซสอย พูดจา เสื่อสาด เพราะคำว่า สอย จา สาด นั้น

¹ ตรงกับคำศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า affix

² พระยาอนุমানราชชน, นิรุกติศาสตร์ภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 3, พระนคร: โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2513), หน้า 36.

³ พระยาอุปถัมภ์คสิลปสาร, "วจีวิภาค," หลักภาษาไทย (ไทยวัฒนาพานิช, 2498), หน้า 3.

⁴ พระยาอนุমানราชชน, นิรุกติศาสตร์ภาค 2 (พิมพ์ครั้งที่ 3, พระนคร: โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2513), หน้า 218-220.

ไม่มีความหมายในภาษานั้น ความจริงเป็นคำที่มีความหมาย บางคำยังคงใช้ในภาษาถิ่น
ต่าง ๆ คำเหล่านั้นจึงเข้าลักษณะของคำซ้อน ไม่ใช่คำอุทานเสริมบทดังที่เคยเข้าใจมาแต่
เดิม การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องคำซ้อนจึงจะให้ประโยชน์หลายด้าน ทั้งในแง่การศึกษาภาษา
ถิ่น ภาษาไทยในแง่หลักภาษาและวรรณคดี และเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทยโดยทั่วไป

การวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัยนี้

พระยาอนุমানราชชนโตกล่าวถึงเรื่องคำซ้อน ในหนังสือ นิรุกติศาสตร์ภาค 2 ว่า

คำซ้อนคือ เอวคำเต็ม 2 คำซึ่งตรงเสียง แต่มีความหมาย
เหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกันมาควบไหวซ้อนกัน แจ่มมีความหมาย
เทาเค็มหรือความหมายเพี้ยนจากเค็มไปบาง ส่วนใหญ่เพื่อไข
ความอึกคำหนึ่งให้ชัดขึ้น คำซ้อนบางคู่เป็นคำไทยเดิม เช่น
ใหญ่โต เล็กน้อย รักใคร่ บ้านเรือน ... เป็นต้น หรือ เป็นคำ
จากภาษาต่างประเทศ เช่น คำเขมร บาลีสันสกฤต เป็นต้น
เรานำคำไทยมาซ้อนเพื่อขยายความหมายให้เข้าใจ เช่น
ตนเค็ม ลูกชากู หนองบึง ชากศพ ... เป็นต้น ... คำซ้อนที่
เป็น 2 คู่ก็มี เช่น พุดจาวาซาน เกือบหอมรอมริบ เกี้ยวคอง
หนองยุ่ง ... เป็นต้น⁵

บรรจบ พันธุเมธา ได้กล่าวถึงเรื่องคำซ้อนในหนังสือ ลักษณะภาษาไทย ภาค 2
บทที่ 1 ว่า

คำซ้อน คือ คำที่มีคำเดียว 2 คำที่มีความหมายหรือเสียง
คล้ายคลึงกันหรือทำนองเดียวกัน ซ้อนเข้าคู่กันแล้วจะมีความ
หมายใหม่เกิดขึ้น มีความหมายและที่ไรต่างออกไป คำซ้อน

⁵พระยาอนุমানราชชนโต, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ คำซ้อนเพื่อความหมายและคำซ้อนเพื่อเสียง คำซ้อนเพื่อความหมายมีลักษณะพอสรุปได้คือ ความหมายปรากฏที่คำใดคำเดียว ส่วนอีกคำหนึ่งไม่มีความหมาย เช่น ดู เห็น ยง ใจ คอ คำซ้อนชนิดที่คำหนึ่งไม่มีความหมาย แต่ช่วยเน้นความหมายของอีกคำหนึ่ง เช่น เงย เชย ยิบ คุด คิง คำซ้อนที่เป็นคำตรงข้าม เช่น มี ชอบ แท้ จริง คำซ้อนที่มีความหมายปรากฏที่คำทั้งสอง เช่น พุ่ม งอก ลูก หลาน คำซ้อนที่มีความหมายต่างจากคำเดียว เช่น จัด จวน กับ จัด เจน คำซ้อนที่มีความหมายกว้างออก เช่น เจิบ ไซ ทุบ ตี คำซ้อนที่มีความหมายเชิงอุปมา เช่น คำ จูน อยู่ กิน และกล่าวถึงคำซ้อนอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีคำกำหนดเป็น 4 คำ หรือ 6 คำ หรือ 2 คู่ เช่น ยากดีมีเงิน ออกตาหลับซบตานอน เป็นต้น⁶

กาญจนา นาคสกุล ได้กล่าวถึงเรื่องคำซ้อนแต่ได้เปลี่ยนชื่อเรียกว่าคำเสริมซ้อน ซึ่งเป็นแบบหนึ่งของคำเสริมสร้อย ในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรีบัณฑิตไว้ว่า

คำเสริมซ้อน⁷ นั้นเป็นคำเสริมสร้อย⁸ แบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการเสริมแต่งขยายคำ วลีหรือประโยค ควบการเติมคำวลีหรือประโยคที่มีรูป⁹ เท่าส่วนเดิม คำเสริมซ้อนนั้นจะพิจารณาได้จากความหมายของส่วนที่เป็นคำตั้ง¹⁰ และส่วนที่นำมาขยาย¹¹ จะต้องมีความหมายเหมือนกัน แม้จะมีที่ไ้ในภาษาไม่เหมือนกัน เช่น เร็วไว รูปทรง

⁶บรรจบ พันธุเมธา, ลักษณะภาษาไทย (พระนคร: คุรุสภา, 2514), หน้า 81-91.

⁷ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Iteratives.

⁸ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Elaboration.

⁹ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Form.

¹⁰ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Base Form.

¹¹ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Elaboration.

แบบอย่าง ฯลฯ ส่วนหนึ่งอาจจะใช้เป็นคำแปลของอีกส่วนหนึ่ง
ใด คำเสริมขออนุสาวนใหญ่ จะเป็นคำคู่ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นคำภาษา
ต่างประเทศหรือต่างถิ่น

- การเสริมขอนเท่าที่ค้นพบต่างกันเป็น 3 แบบ คือ
- ก. การเสริมขอนที่มีความหมายเดียวกับคำตั้ง เช่น รูปทรง
  - ข. การเสริมขอนความคำซึ่งมีที่ไรเฉพาะเมื่อต้องการเน้น
ความหมายของคำตั้ง เช่น ยาวเพื่อย เร็วจี
  - ค. การเสริมขอนความวลี เช่น นอนโหล่น¹²

นิรันดร นวมารค ได้กล่าวถึงเรื่องคำขอนในหนังสือคำบรรยายวิชาหลักภาษาไทย
ชั้นต้น ไวว่า

คำขอนเป็นคำมูล 2 คำ ไม่ใช่คำเดียวกัน มีความหมาย
เหมือนกัน หรือใกล้เคียงกัน นำมาใช้ควบคู่กัน เช่น เล็กน้อย
สร้างสรรค ถอยคำ คำขอน ต้องเป็นคำที่มีความหมายในภาษา
ไม่ใช่คำประเภทคำอุทานเสริมบท คำที่นำมาขอนกัน อาจเป็น
คำโบราณ หรือในภาษาไทยถิ่น ซึ่งบางคำอาจเลื่อนความหมายเสีย
แล้ว เช่น ชั่วชา, ไรสอย กัดนอย หรือคำภาษาอื่นโดยมีคำ
ไทยอยู่หน้าหรืออยู่ท้าย หรือเป็นคำภาษาอื่นสูงส่งกว่า เช่น
จิตใจ สร้างสรรค หรืออาจเป็นคำขอนคู่ใด เช่น บานของ
หงอต เรือแพนาวา เป็นต้น¹³

¹²Kanchana Nacasakul, "Parallelism in the Use and Construc-
tion of Certain Grammatical and Lexical Items in Cambodian and Thai:
A Typological Comparative Study"(Unpublished Ph. D. Thesis, Univer-
sity of London, 1971), pp. 335-364.

¹³นิรันดร นวมารค, คำบรรยายวิชาภาษาไทยชั้นต้น (พระนคร: กุรุสภา,
2511), หน้า 227.

นอกจากนี้ได้มีผู้กล่าวถึงเรื่องคำสอนอีกหลายท่านด้วยกัน ซึ่งมีเนื้อความส่วนใหญ่ คลายของพระยาอนุমানราชชนโคกลาวไว้ เช่น ซอนกลิ่น พิเศษสลกกิจ¹⁴ ปรีชา ช่างขวัญยืน¹⁵ สมปอง พิริยกิจ¹⁶ กุหลาบ มัลลิกะมาส¹⁷ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์¹⁸ ได้กล่าวว่า คำสอนเป็น การประสมแบบหนึ่ง และโคจ๊กแบ่งประเภทของคำสอนแบบเดียวกับของบรรจบ พันธุเมธา คือ คำสอนเพื่อเสียงและคำสอนเพื่อความหมาย

ในตำราไวยากรณ์ไทยของพระยาอุปทิศศิลปสาร ได้กล่าวถึงลักษณะของคำประสม แบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะตรงกับคำสอนแบบสมัยใหม่ว่า

คำประสมแบบที่ใช้คำมูลรูปไม่เหมือนกัน แต่เนื้อความอย่างเดียวกัน รวมกันเข้า เป็นคำประสม ซึ่งมีความหมายต่างออกไปโดยมาก เช่น ถอยคำ กูแล วากลาว เป็นต้น¹⁹

¹⁴ซอนกลิ่น พิเศษสลกกิจ, ภาษาจีนและภาษาไทยเป็นประโยชน์เพียงใดในการ ค้นคว้าหาที่มาของคำในภาษาไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหบัณฑิต อักษรศาสตร์, 2489), หน้า 47.

¹⁵ปรีชา ช่างขวัญยืน, การใช้ภาษาไทยร้อยแก้วสมัยอยุธยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหบัณฑิต อักษรศาสตร์, 2514), หน้า 474.

¹⁶สมปอง พิริยกิจ, คำบรรยายภาษาไทยชั้นต้น (พระนคร: กุรุสภา, 2511), หน้า 396.

¹⁷กุหลาบ มัลลิกะมาส, คำบรรยายภาษาไทยชั้นต้น (พระนคร: กุรุสภา, 2511), หน้า 204.

¹⁸สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, หลักภาษาไทย (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2513), หน้า 123.

¹⁹พระยาอุปทิศศิลปสาร, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

เจ้า สตะเวทิน²⁰ เรื่องอุไร กุศลาศัย²¹ เสนีย์ วิจารณ์²² ลลิตนา ศิริเจริญ²³ ก็กล่าวถึงเรื่องคำประสมที่มีลักษณะตรงกับคำข้อเอนเอาไว้ ซึ่งมีเนื้อความคล้ายคลึงกับของ พระยาอุปถัมภ์ศิลปสาร

ส่วนกำชัย ทองหล่อ ก็กล่าวถึงเรื่องคำประสม ในหนังสือหลักภาษาไทย ไว้ว่า

คำประสมแบบหนึ่งนั้นเกิดจากคำมูลซึ่งมีรูปและเสียงต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนกัน เมื่อประสมกันแล้วความหมายไม่เปลี่ยนแปลงไปจากคำเดิม เช่น คัดเลือก ออนวอน วากลาว พุดจา ... เพื่อให้คำหนึ่งไขความหรือกำหนดความหมายของ อีกคำหนึ่งให้อยู่ในกรอบจำกัด เช่น แกนสาร คชสาร ดินฐาน หวันเกรง เป็นต้น²⁴

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะทางไวยากรณ์ ความหมาย และหน้าที่ของคำข้อเอนอย่างละเอียด แจกแจงคำข้อเอนออกเป็นหมวดหมู่ โดยใช้หลักเกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ ศึกษาการขยายตัวของ คำข้อเอน และที่มาของคำข้อเอนต่าง ๆ เทาที่ปรากฏอยู่ในภาษาไทย

²⁰เจ้า สตะเวทิน, หลักภาษาไทยและการใช้ภาษาประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย (พระนคร: อักษรเจริญทัศน์, 2510), หน้า 258.

²¹เรื่องอุไร กุศลาศัย, หลักภาษา (พระนคร: คุรุสภา, 2513), หน้า 92.

²²เสเนีย์ วิจารณ์, หลักภาษาไทยและการใช้ภาษาไทยประโยคมัธยมศึกษาตอน ปลาย (พระนคร: วัฒนาพานิช, 2511), หน้า 123.

²³ลลิตนา ศิริเจริญ และคณะ, หลักภาษาไทยตอน 2 (พระนคร: คุรุสภา, 2506), หน้า 127.

²⁴กำชัย ทองหล่อ, หลักภาษาไทย (ธนบุรี: เทพนมิตรการพิมพ์, 2509), หน้า 258.

ขอบเขตของการวิจัย

1. จะวิจัยเฉพาะคำซ้อนประเภท 2 คำ และ 4 คำ ที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันเท่านั้น โดยใช้คำจำกัดความของพระยาอนุมานราชธนเป็นหลัก
2. คำที่นำมาวิจัย เป็นคำที่มีใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่รวมคำราชาศัพท์และภาษาในวรรณคดี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. งานวิจัยนี้ จะช่วยให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องคำซ้อนในเรื่องลักษณะและหน้าที่ของคำซ้อน รวมทั้งประเภทของคำซ้อนตามความหมายของคำที่นำมาซ้อนกัน
2. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนจะนำความรู้ไปใช้ประกอบการสอน
3. เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาที่มาของคำบางคำในภาษาไทยที่นำมาใช้เป็นคำซ้อน
4. เพื่อเป็นแนวทางแก่ครูที่สอนภาษาไทยและผู้ที่สนใจจะได้ใช้หลักภาษาศาสตร์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

วิธีดำเนินงานการวิจัย

1. สืบค้นหนังสือ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักภาษาไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานการวิจัยนี้
2. เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้จากภาษาพูดในชีวิตประจำวันระหว่างผู้เขียนกับผู้สนทนา หนังสือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ภาษาถิ่นต่าง ๆ วิทยานิพนธ์และจากหนังสือต่าง ๆ
3. นำข้อมูลที่บันทึกไว้มานำวิเคราะห์ โดยอาศัยวิธีการทางภาษาศาสตร์คือ
  - ก. จัดแบ่งชนิดของคำซ้อนเป็นหมวดหมู่ตามตำแหน่งหน้าที่ของคำซ้อนในประโยค
  - ข. นำคำซ้อนแต่ละหมวดมาศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางความหมาย เพื่อจัดแบ่งคำซ้อนแต่ละหมวดออกเป็นประเภทตามความหมายของคำที่นำมาซ้อนกัน
  - ค. ศึกษาลักษณะทางไวยากรณ์ของคำที่นำมาซ้อนกัน

4. สรุปผลการวิจัยและเสนอข้อเสนอนี้

คำจำกัดความของศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การแบ่งหมวดคำซ้อนในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้ตามวิทยานิพนธ์เรื่อง "Inter-Sentence Relations in Modern Conversational Thai" ของ ดร. วิจิตร ภาณุพงศ์²⁵ ดังนี้

คำนามและคำกริยาอาการ

ใช้กรอบประโยคทดสอบที่มี 3 ตำแหน่ง หนึ่งคือ

กรอบ 1 ก. 1 2 แล้ว เช่น นก บิน แล้ว

1 ข. 1 กำลัง 3 เช่น นก กำลัง บิน

ก. คำที่อาจจะปรากฏในตำแหน่งที่ 1 ของกรอบประโยค 1 ก. และ 1 ข. ได้ เรียกว่า คำนาม ในตัวอย่างคำว่า นก เป็นคำนาม

ข. คำที่อาจจะปรากฏในตำแหน่งที่ 2 ของกรอบประโยค 1 ก. และตำแหน่งที่ 3 ของกรอบ 1 ข. ได้ เรียกว่า คำกริยาอาการ ในตัวอย่างคำว่า บิน เป็นคำกริยาอาการ

คำกริยากรรม

ใช้กรอบประโยคทดสอบที่มี 4 ตำแหน่ง หนึ่งคือ

กรอบ 2 ก. นาม 2 นาม แล้ว เช่น นก กิน หนอน แล้ว

2 ข. นาม กำลัง 3 นาม เช่น นก กำลัง กิน หนอน

คำที่อาจจะปรากฏในตำแหน่งที่ 2 ของกรอบประโยค 2 ก. และตำแหน่งที่ 3 ของกรอบ 2 ข. ได้ เรียกว่า คำกริยากรรม ในตัวอย่างคำว่า กิน เป็นคำกริยากรรม

²⁵ Vichin Panupong, Inter-Sentence Relations in Modern

Conversational Thai (Bangkok: The Siam Society, 1970), pp. 120-176.

คำกริยาอกรรมยอย

ใช้กรอมประโยคทดสอบที่มี 5 ตำแหน่งคือ

นาม— กวา นามแล้ว เช่น แดง สวย กวานิคแล้ว

คำกริยาอกรรมที่อาจจะปรากฏในตำแหน่งของว่างของกรอมประโยคทดสอบนี้ได้ เรียกว่า คำกริยาอกรรมยอย

คำคุณศัพท์

คำคุณศัพท์คือ คำที่ขยายคำนามในนามวลี ซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน²⁶ หรือ หน่วยกรรมตรง²⁷ หรือหน่วยกรรมรองของประโยค²⁸ เป็นคำซึ่งไม่ใช่คำนาม ไม่ใช่คำบอก

²⁶ หน่วยประธานคือ คำนามในประโยคที่มีแต่คำนามและคำกริยาเรียงกันเป็นแบบ นาม กริยา เมื่อทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคหรือที่เรียกว่า หน่วยโครงสร้างของ ประโยค เรียกว่าหน่วยประธาน ตัวอย่าง ฝนตก คำว่า ฝน ถือว่าทำหน้าที่เป็นหน่วย ประธานของประโยคนั้น

²⁷ หน่วยกรรมตรง คือ คำนามในประโยคที่มีคำนามและคำกริยาเรียงกันเป็นแบบ นาม กริยา นาม คำนามคำที่ 2 ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคที่เรียกว่า หน่วย กรรมตรง ตัวอย่าง ลูกกินขนม คำว่า ขนม ถือว่าทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมตรงของประโยค นั้น

²⁸ หน่วยกรรมรอง คำนามในประโยคที่มีคำนามและคำกริยาเรียงกันเป็นแบบ นาม กริยา นาม นาม คำนามคำที่สามทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยคที่เรียกว่า หน่วยกรรมรอง

กำหนด²⁹ และไม่ใช่คำบอกจำนวนนับ³⁰ หรือคำบอกลำดับที่³¹ และจะไม่ปรากฏในตำแหน่งของคำกริยากรรม คำกริยากรรม หรือคำที่ต้องมีบุพบทตามเสมอ³² เลย ³³

²⁹ คำบอกกำหนดคือ คำที่ไม่ใช่คำกริยากรรมย่อย ซึ่งอาจจะปรากฏในตำแหน่งที่ 4 ของกรอบประโยคทดสอบ 6 ตำแหน่งใดดังนี้

นาม คำบอกจำนวนนับ ลักษณะนาม 4 คำกริยากรรม คำช่วยหลังกริยา เช่น งาน สาม ไบ นั้น ล้างแล้ว

ในตัวอย่างคำว่า นั้น เป็นคำบอกกำหนด

³⁰ คำบอกจำนวนนับคือ คำที่อาจจะปรากฏในตำแหน่งที่ 5 ของกรอบประโยคทดสอบ 6 ตำแหน่งข้างล่างนี้ได้ เรียกว่า คำบอกจำนวนนับ

นาม คำช่วยหน้ากริยา กริยากรรม นาม 5 ลักษณะนาม เช่น นิคต้องกินยาสี่ชนิด
ในตัวอย่าง คำว่า สี่ เป็นคำบอกจำนวนนับ

³¹ คำบอกลำดับที่ คือคำที่ไม่ใช่คำกริยากรรมย่อย ไม่ใช่คำบอกกำหนด ซึ่งอาจจะปรากฏในตำแหน่งที่ 6 ของกรอบประโยคทดสอบ 6 ตำแหน่งข้างล่างนี้ได้ เรียกว่าคำบอกลำดับที่

นาม คำช่วยหน้ากริยา กริยากรรม นาม ลักษณะนาม 6 เช่น น้องกำลัง กิจ สี่
ลูกที่สี่

ในตัวอย่างคำว่า ที่สี่ เป็นคำบอกลำดับที่

³² ในวิทยานิพนธ์มหามัณฑิตของสุมิตรา อังวัตถกุล เรื่อง "คำบุพบทในภาษาไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหามัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2509 หน้า 9) ได้ให้คำจำกัดความของคำกริยาที่ต้องมีคำบุพบทตามเสมอว่า คือคำกริยาที่ไม่เคยปรากฏโดยไม่มีคำบุพบทเลย ตัวอย่าง คำว่า หวังดี ในประโยคว่า นิคหวังดีกับน้องเสมอ

³³ คำจำกัดความของคำคุณศัพท์ รวบรวมจากวิทยานิพนธ์ปริญญาามหามัณฑิต เรื่อง "คำกริยากรรมในภาษาไทย" ของสุริย์ พันเจริญ (หน้า 13-14) วิทยานิพนธ์ปริญญาามหามัณฑิต เรื่อง "คำกริยาวิเศษณ์ในภาษาไทย" ของบังอร ฤทธาภรณ์ (หน้า 13-14).

ตัวอย่าง
 คนไม่ใหญ่ โคนแล้ว
 แมวกำลังกัดหนูจอม
 ครูให้รางวัลเด็กขยัน

คำว่า ใหญ่ จอม ขยัน ในตัวอย่างข้างบนนี้ ถือว่าเป็นคำคุณศัพท์ขยายคำนามในนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน หน่วยกรรมตรงและหน่วยกรรมรองของประโยคตามลำดับ

คำบุพบท

คำบุพบทคือคำที่อาจจะปรากฏในตำแหน่งที่ 4 ของกรอบประโยคทดสอบ 5 ตำแหน่ง กรอบ ก. หรือกรอบ ข. ข้างล่างนี้ใด เรียกว่า คำบุพบท

กรอบ ก. นาม กริยากรรม คำช่วยหลังกริยา³⁴ 4 นาม

กรอบ ข. นาม คำช่วยหน้ากริยา³⁵ กริยากรรม 4 นาม

ตัวอย่าง แมวนอนอยู่ใต้โต๊ะ

เด็กกำลังวิ่งในสนาม

คำว่าใต้ และ ใน ถือว่าเป็นคำบุพบท

³⁴ คำช่วยหลังกริยา คือ คำที่ปรากฏแทนที่คำว่าแล้วในกรอบประโยคทดสอบ คำนาม และคำกริยา กรอบ 1 ก. 2 ก. และ 3 ก. ได้

ตัวอย่าง กรอบ 1 ก. นามกริยากรรมแล้ว เช่น พอนนอนอยู่

กรอบ 2 ก. นามกริยาสกรรมนามแล้ว เช่น พอนอ่านหนังสืออยู่

กรอบ 3 ก. นามกริยาทวิกรรม นาม นาม แล้ว เช่น

พอสอนหนังสืออยู่ คำว่า อยู่ เป็นคำช่วยหลังกริยา

³⁵ คำช่วยหน้ากริยา คือ คำที่ปรากฏแทนที่คำว่า กำลังในกรอบประโยคทดสอบ คำนาม และคำกริยากรอบ 1 ข. 2 ข. และ 3 ข. ได้

ตัวอย่าง กรอบ 1 ข. ฝนเพิ่งตก

กรอบ 2 ข. เด็กอยู่กกินนม

กรอบ 3 ข. พอจะให้รางวัลถูก

ในตัวอย่างคำว่า เพิ่ง อยู่ จะ เป็นคำช่วยหน้ากริยา

คำกริยาวิเศษณ์

คำกริยาวิเศษณ์ คือคำที่ไม่ใช่คำกริยา คำช่วยหลังกริยา คำหลังกริยา และคำลงท้ายซึ่งอาจจะปรากฏในตำแหน่งที่ 3 ของกรอบประโยคทดสอบ 3 ตำแหน่ง กรอบ ก. หรือตำแหน่งที่ 4 ของกรอบประโยคทดสอบ 4 ตำแหน่ง กรอบ ข. ข้างล่างนี้ได้

กรอบ ก. นาม กริยากรรม 3

กรอบ ข. นาม คำช่วยหน้ากริยา คำช่วยกริยากรรม 4

ตัวอย่าง ก. น้องเที่ยวบ่อย

ข. น้องจะเดินอย่างไร

ในตัวอย่าง คำว่า บ่อย ยัง ใจ เป็นคำกริยาวิเศษณ์

ในวิทยานิพนธ์เรื่อง คำกริยาวิเศษณ์ในภาษาไทยของ บังอร อุทธาภรณ์ รัศมี ปริณูตามหาบัณฑิต อักษรศาสตร์ ได้เพิ่มกรอบประโยคทดสอบเกี่ยวกับคำกริยาวิเศษณ์อีก 3 กรอบ คือ

กรอบ ค. นาม สกรรมกริยา นาม

กรอบ ง. นาม หวิกรรมกริยา นาม

กรอบ จ. นาม คำกริยาที่ต้องมีบุพบทตามเสมอ บุพบท นาม

คำที่ปรากฏในช่องว่างนี้ได้ถือว่าเป็นคำกริยาวิเศษณ์

กรอบ ค. แม่คมน้ำบ่อย

กรอบ ง. พี่คนนำคนไม่เอง

กรอบ จ. แม่หวังคือตอลูกเสมอ

คำเชื่อมประโยค

คำเชื่อมประโยค คือคำที่อาจจะใช้เชื่อมประโยค 2 ประโยคซึ่งอาจจะเป็นประโยค
เริ่ม³⁶ หรือประโยคไม่เริ่ม³⁷ ก็ได้

ตัวอย่าง ถ้าเชอชวน ฉันจะไปควย

คำว่า ถ้า ในตัวอย่างข้างบนนี้ จัดว่าเป็นคำเชื่อมประโยคซึ่งเชื่อมประโยค
เชอชวน ฉันจะไปควย

---

³⁶ ประโยคเริ่มคือ ประโยคที่ใช้เริ่มบทสนทนาได้ การที่จะเข้าใจประโยคชนิดนี้
ไม่ต้องอาศัยคำพูดที่มาก่อน ประโยคเริ่มอาจใช้ในตอนกลางของบทสนทนาได้ ไม่จำเป็น
ต้องใช่เริ่มบทสนทนาเสมอไป

ตัวอย่าง 1. เชอไปไหนมา เป็นประโยคเริ่ม

2. ไปดูหนัง เป็นประโยคไม่เริ่ม

³⁷ ประโยคไม่เริ่มคือ ประโยคที่ขึ้นต้นบทสนทนาไม่ได้ จะต้องอาศัยคำพูดหรือ
ข้อความที่มาก่อน หรือมีสถานการณ์มาช่วยแสดงจึงจะเข้าใจความหมายได้

ตัวอย่าง เชอทำงานเสร็จหรือยัง เป็นประโยคเริ่ม

เสร็จแล้ว เป็นประโยคไม่เริ่ม

ในการจะเข้าใจความหมายของประโยคที่ 2 ว่าไม่มีอะไรนั้นจะต้องอาศัย
ข้อความในประโยคที่ 1

สัญลักษณ์ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

XY	แทนคำสองพยางค์หรือคำซ้อน
AA	แทนคำที่มีรูปเหมือนกัน ที่แทรกเข้าระหว่างคำซ้อน
BC	แทนคำ 2 คำที่มีรูปไม่เหมือนกันที่แทรกเข้าระหว่างคำซ้อน
ZZ	แทนคำ 2 คำซึ่งมีใช้คำซ้อน แต่มีความหมายคล้ายคลึง และนำมาซ้อนกับคำซ้อนเดิม
D	แทนคำ 2 พยางค์ ที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำซ้อน
*	เสียงสัมผัสของคำ
— *	รูปประโยคที่ไม่มีที่ใช้ในภาษาไทย
=	แทนคำว่า หมายความว่า
—	ชี้คำที่คำซ้อน หรือคำที่นำมาซ้อนกัน
/	แยกคำซ้อนที่มี 4 พยางค์ ออกเป็น 2 ส่วน
ก	หมายถึง คำกริยา
กส	หมายถึง คำกริยาสกรรม
กอ	หมายถึง คำกริยาอกรรม
กอย	หมายถึง คำกริยาอกรรมยอย
น	หมายถึง คำนาม